

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8019/96

ע"פ 8136/96

ע"פ 8137/96

ע"פ 8197/96

בפני: כבוד השופט א' מצא
כבוד השופט י' קדמי
כבוד השופט ח' אריאל

המערער בע"פ 8019/96: יגאל עמיר

המערער בע"פ 8136/96: חגי עמיר

המערער בע"פ 8197/96: דרור עדני

נ ג ד

המשיבה
(המערערת בע"פ 8137/96): מדינת ישראל

ערעורים על פסק-דין בית המשפט המחוזי
בתל-אביב-יפו מיום 3.10.96 בתפ"ח 499/95
שניתן על-ידי כבוד השופטים א' סטרשנוב,
ז' המר, ש' טימן

תאריך הישיבה: כ"ח בסיון התשנ"ח (22.6.98)

בשם המערער בע"פ 8019/96: עו"ד שמואל פלישמן

בשם המערער בע"פ 8136/96: עו"ד משה מרוז, עו"ד אהוד בן יהודה

בשם המערער בע"פ 8197/96: עו"ד ציון אמיר

בשם המשיבה
(המערערת בע"פ 8137/96): עו"ד פנינה גיא

פסק-דין

השופט א' מצא:

1. יגאל עמיר (המערער בע"פ 8019/96; להלן: **יגאל**) הוא רוצחו של ראש הממשלה המנוח יצחק רבין ז"ל. חגי עמיר (המערער בע"פ 8136/97; להלן: **חגי**) הוא אחיו של יגאל. שני האחים ודרור עדני (המערער בע"פ 8197/96; להלן: **עדני**) הועמדו לדין יחדיו. כתב האישום שהוגש נגדם מנה ארבעה אישומים: באישום הראשון הואשמו חגי ועדני בשותפות לקשירת קשר עם יגאל, לרציחתו של ראש הממשלה יצחק רבין, ועל כך יוחסה להם עבירה של קשירת קשר לביצוע פשע, לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז 1977- (להלן:

החוק). האיטום השני הופנה נגד חגי לבדו, ובו הואשם בהחזקת ובנשיאת נשק שלא כדין, בניגוד לסעיפים 144(א) ו-144(ב) לחוק, וכן בייצור נשק ובמסירת החזקה בו לאחר שלא כדין, בניגוד לסעיף 144(ב2) לחוק. באיטום השלישי הואשמו שלושת המערערים בקשירת קשר לפגוע בתושבי הישובים הערבים ובאנשי המשטרה הפלשתינאית, באזור יהודה ושומרון, לאחר נסיגת צה"ל מאזור זה. על כך יוחסה לשלושה עבירה של קשירת קשר לביצוע פשע. במסגרת איטום זה יוחסו ליגאל ולחגי גם עבירות של החזקת ונשיאת נשק שלא כדין וייצור נשק שלא כדין; ולעדני יוחסה בגדרו גם עבירה של מסירת חזקה בנשק שלא כדין. ובאיטום הרביעי, שגם הוא הופנה נגד חגי בלבד, הואשם חגי בקשירת קשר לביצוע פשע יחד עם אדם אחר.

בית המשפט המחוזי הרשיע את שלושת המערערים בכל העבירות שיוחסו להם בשלושת האיטומים הראשונים וזיכה את חגי מן העבירה שיוחסה לו באיטום הרביעי. בגין העבירות בהן הורשע נידון יגאל לחמש שנות מאסר, במצטבר לעונשי המאסר אותם הוא מרצה (מאסר עולם על הרשעתו ברצח ראש הממשלה ושש שנות מאסר, במצטבר, על הרשעתו בפציעת המאבטח של ראש הממשלה). חגי נידון, בשל עבירותיו, לשתיים-עשרה שנות מאסר בפועל, ואילו עדני נידון לשבע שנות מאסר בפועל. כל אחד משלושת המערערים משיג בערעורו על הרשעתו כדין, ולחלופין על חומרת עונש המאסר הממשי שנגזר עליו. המדינה מערערת (בע"פ 8137/96) על קולת עונשי המאסר שנגזרו על יגאל וחגי. בפתח הדיון החלטנו, בהסכמת בעלי הדיון, לאחד את הדיון בארבעת הערעורים.

סדר הדיון בערעורים יהיה כלהלן: תחילה אתייחס לערעורם של חגי ועדני על הרשעתם (בגדר האיטום הראשון) בקשירת הקשר, עם יגאל, לרצוח את ראש הממשלה יצחק רבין. אחר-כך אדון בערעורם של שלושת המערערים על הרשעתם (בגדר האיטום השלישי) בקשירת קשר לבצע פיגועי טרור בקרב האוכלוסיה הערבית באזור יהודה ושומרון. בהמשך אתייחס לערעורים על ההרשעה בעבירות השונות בנשק, בהן הורשעו חגי (במסגרת האיטומים השני והשלישי) וכן יגאל ועדני (במסגרת האיטום השלישי). לבסוף, יידונו הערעורים על גזר הדיון.

הקשר לרצוח את ראש הממשלה

2. עניינו של האיטום הראשון - המופנה נגד חגי ועדני - בפרשת הקשר, שקשרו ביניהם שלושת המערערים, לרצוח את ראש הממשלה יצחק רבין. לאחר חתימת הסכם אוסלו א' (בספטמבר 1993) - ובניסיון למנוע את יישום ההסכם - החליט יגאל לפגוע באישים שהובילו את התהליך המדיני, ובראש-וראשונה בראש הממשלה יצחק רבין. יגאל פנה אל חגי, ואחר-כך גם אל עדני, וצירפם לתכנית. שלושת הקושרים העלו רעיונות שונים בדבר דרכים אפשריות לביצוע מעשה הרצח; בכללן, מילכוד מכוניתו של ראש הממשלה; הזרמת ניטרוגליצרין לצינור המים בבית-מגוריו; ירי לעברו בסמוך לביתו; פיצוץ מכונית תופת בסמוך למכוניתו; ירי טיל

"לאו" לעברו; או פגיעה בו באמצעות אקדח דמוי מיקרופון, או באמצעות מכשיר-הקלטה ממולכד. כל הרעיונות האלה נפסלו על-ידי הקושרים כבלתי ישימים, בין מחוסר אמצעים מתאימים ובין מסיבות אחרות. בנוסף, ומחשש שבשעת מעשה עלולים הם להיפגע, או להיתפס, ביקשו הקושרים להתאים את אמצעי הפגיעה לאפשרויות המילוט. כך, למשל, בעקבות בדיקת דרכי המילוט בסביבת בית-מגוריו של ראש הממשלה, הגיעו יגאל וחגי לכלל מסקנה, שעל-מנת לפגוע בראש הממשלה בירי, מבלי להיפגע בעצמם או להיתפס בשעת המעשה, עליהם להצטייד ברובה ארוך-טווח. על רקע זה, וכחלק מן ההכנות לקראת הגשמת מטרת הקשר, פנה חגי, במספר הזדמנויות בין ינואר לאוקטובר 1995, לשלטונות הצבא וביקש שיאושר לו להחזיק רובה מסוג אמ16-. בקשה זו נימק באמתלה כוזבת כי העתיק את מקום-מגוריו לישוב באזור השומרון (חגי אף שינה, לצורך זה, את כתובתו בתעודת הזהות) ולפיכך, כביכול, הוא זקוק לנשק מסוג זה להגנה עצמית. אלא שפניותיו של חגי הושבו ריקם.

3. בשלוש הזדמנויות - בינואר, באפריל ובספטמבר 1995 - הצטייד יגאל באקדחו, אותו החזיק ברשיון, ויצא למקומות בהם ביקר ראש הממשלה, במטרה לפגוע בו. אלא שניסיונותיו להשיג את ראש הממשלה במקומות אלה העלו חרס. בינואר 1995 נטל יגאל את אקדחו ונסע ל"יד ושם" בירושלים, לאירוע שראש הממשלה אמור היה להשתתף בו. אלא שראש הממשלה נאלץ לבטל את השתתפותו באירוע זה, ומזימתו של יגאל לפגוע בו במועד זה סוכלה. את קורות המעשה הזה שח יגאל, בדיעבד, לחגי ולעדני. בחודש אפריל קרא יגאל בעיתון, כי ראש הממשלה מתכוון להשתתף באחד מאירועי יום המימונה באולם בירושלים. אך משהגיע למקום, כשהוא חמוש באקדחו, נתברר לו כי הכניסה לאירוע מוגבלת למוזמנים בלבד; ומשלא הותר לו להיכנס לאולם, נאלץ לשוב כלעומת שבא. ואף על מעשה זה סיפר לחגי בדיעבד. בחודש ספטמבר הושלמה סלילתו של מחלף כפר-שמריהו בכביש החוף. חגי היפנה את תשומת-לבו של יגאל למודעה בעיתון, בה נמסר כי ראש הממשלה יחנוך את המחלף. יגאל, שהחליט לנצל את המעמד לפגיעה בראש הממשלה, יצא בבוקר יום האירוע למקום המחלף החדש, סקר את דרכי הגישה אליו, ערך תרשים של המקום וחזר לביתו. משחזר לצומת בשעה יותר מאוחרת, במטרה לבצע את זממו, נתברר לו כי הטקס הסתיים וראש הממשלה עזב את המקום. יגאל שב על עקבותיו וסיפר לחגי (שידע על כוונתו גם מראש) ולעדני, כיצד סוכלה תכניתו גם בפעם הזאת.

4. במוצאי-שבת 4.11.95 הצליח יגאל, לדאבון הלב, לירות בראש הממשלה ולגרום למותו. ובכך מימש את מטרת הקשר, שקשר עם חגי ועם עדני. מבעוד יום סיפר יגאל לחגי, כי במוצאי השבת בכוונתו לצאת לעצרת בה ישתתף ראש הממשלה, כשהוא חמוש באקדחו, במטרה לרצוח את ראש הממשלה. הפעם ניסה חגי להניא את יגאל מלבצע את תכניתו, באמרו כי האבטחה הכבדה סביב ראש הממשלה תקטין את סיכוייו, הן לבצע את המזימה והן להישאר בחיים לאחר ביצועה. חגי אמר ליגאל, כי הדרך הבטוחה לבצע את הרצח היא באמצעות רובה צלפים מצויד בכוונת טלסקופית, שכמותו לא היה ברשותם. יגאל לא שעה לעצת אחיו. משיצאה

השבת טען את אקדחו, כשהוא משתמש לכך (בין היתר) בכדורי 9 מ"מ אותם קיבל מחגי. כפי שעוד יוברר, היו אלה כדורים, שחגי החדיר לתוך קליעיהם גולות מתכת, שנועדו לשפר את דיוק הפגיעה בעת השימוש בהם. כשהוא חמוש באקדחו הטעון, ובלא ידיעתם של שותפיו לקשר, יצא יגאל למקום העצרת. בשעה 21:45 לערך ירה שלושה כדורים לעבר ראש הממשלה. שניים מהכדורים פגעו בראש הממשלה וגרמו למותו.

5. חגי ועדני לא נטלו חלק בתיכנון ובביצוע מעשה הרצח, במועד ובמקום בו בוצע. אך השניים הורשעו בקשירת קשר, עם יגאל, לביצוע הרצח. ראייה מרכזית לאשמתו של חגי נמצאה לבית המשפט המחוזי בהודעות שנמסרו על-ידיו בשלב החקירה. בהודעותיו סיפר חגי, כי לאחר החתימה על הסכם אוסלו, ובמטרה לעצור את התהליך המדיני, החליט יגאל לפגוע בראש הממשלה ובמנהיגים נוספים. כן מסר, כי יגאל סיפר לו, בדיעבד, על ניסיונותיו לפגוע בראש הממשלה. מדבריו עלה, כי הוא היה שותף לתכניתו של יגאל. להלן קטע מאימרה שמסר חגי, ובו תיאור השתתפותו בתיכנון הרצח:

"בשלב הזה כבר החלטנו להתמקד ביצחק רבין... אני אמרתי ליגאל באותו ארוע שאין לו סיכוי בגלל שרבין יהיה מאובטח מדי והוא לא יצליח אבל יגאל היה מוכן לקחת סיכון... החלטנו אני ואחי לפגוע ברבין... יצאנו אני ואחי מהבית ועשינו סיבוב - - ליד הבית של רבין... חיפשנו מקום לפגוע ברבין... ואז החלטנו שהמקום לא טוב... ולכן ירדנו מהנושא של לפגוע ברבין ליד הבית שלו" (ההדגשים שלי - א' מ').

באימרה אחרת פירט חגי את האמצעים, בהם שקלו להשתמש לפגיעה בראש הממשלה, וסיפר כי

גם עדני היה שותף לתכנית:

"דרור עדני היה בא אלינו הרבה הביתה ודרור עדני ידע שאנחנו מתכננים לפגוע ברבין... אמרנו לו שיעזור לנו להניח את מכונית התופת, או... לשים רעל במי השתיה של רבין... לפני שבועיים שוב חשבנו אני ואחי יגאל ודרור להרוג את רבין ברובה... תיכננו שלושתנו... , שלושתנו החלטנו להרוג את רבין מרובה, אבל לא הצלחתי לקבל את הרובה מהצבא".

בית המשפט המחוזי תיאר בהכרעת-דינו את נסיבות הצטרפותו של עדני לקשר שנרקם בין שני האחים ומצא כי גם עדני נטל חלק פעיל בתיכנון ובבחירת האמצעים לפגיעה בראש הממשלה. הסתבר כי עדני הכיר את יגאל מתקופת שירותם הצבאי המשותף, ולימים חידשו השניים את קשריהם. יגאל הציע לעדני לפגוש באחותו ורדית. עדני קיבל את ההצעה וביקר פעמים מספר בבית משפחת עמיר, שם הכיר לראשונה גם את חגי. נראה שהניסיון לשדך בין עדני לבין ורדית לא עלה יפה, אך תחתיו נרקם קשר פלילי בין עדני לבין יגאל וחגי. בהודעותיו בחקירה סיבך עדני את עצמו כאחד מבני החבורה. כך, באחת מאמרותיו המפליליות, התייחס לעצמו וליגאל וחגי כלבני חבורה אחת:

"היו לנו רעיונות כמו להצמיד חומר נפץ לאוטו של רבין או עם הנשק שלהם, עם האקדח... חשבנו שקשה לארגן כמות גדולה של חומר נפץ... בשלב הזה לא היה לנו חומר נפץ... בקשר לרכב חשבנו שמחנים את הרכב בחוץ... לא בדקנו אם יש שומרים... לא העלינו כל כך רעיונות של ניסיונות לפגוע עם דברים שלא היו לנו. חשבנו על רעיונות שנוכל ליישם" (ההדגשים שלי - א' מ').

בהודעה אחרת סיפר עדני, כי הוא עצמו העלה את הרעיון למלכד את מכוניתו של ראש הממשלה,

אלא שחגי שלל רעיון זה בטענה שאינו בר-ביצוע.

6. בית המשפט קבע, ביחס לחגי ועדני, כי

"לאחר שמיעת העדויות בתיק זה וקבלת חומר הראיות, הגעתי לכלל מסקנה כי יש בדבריהם של הנאשמים בהודאותיהם במשטרה ובשב"כ, כדי להוכיח את כוונתם ומעורבותם בעבירת הקשר המיוחסת להם, במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי.

שוכנעתי, כי כל אחד מהנאשמים מסר אמת בהודאותיו אלה, הנתמכות אף בהודאות הנאשמים האחרים, וניסיונם בעדותם בבית המשפט לטעון כנגד תוכן של ההודאות או לתת לדברים פרשנות תמימה ולא מפלילה - לא יצלח כלל ועיקר".

בית המשפט המחוזי קבע, בתום משפט זוטא, כי הודעותיו של חגי ניתנו על-ידיו מרצון טוב וחופשי,

ללא כל לחץ או השאה מצד החוקרים. ולאמרותיו של חגי, כמו לאמרותיהם של יגאל ועדני, ייחס בית המשפט משקל ראייתי רב. בית המשפט דחה את טענת המערערים, כאילו הוצאו דבריהם מהקשרם, או לא הובנו כראוי. יצוין כי המערערים לא התכחשו לדברים שיוחסו להם בהודעות, אלא שבעדויותיהם ניסו לתת לדברים פרשנות אחרת ושונה. אך בית המשפט דחה את הסבריהם. כן דחה, כלא מהימנה, גם את טענתו של חגי, כאילו לא התייחס ברצינות לדבריו של יגאל, או לא האמין לו שיוציא לפועל את התכנית, וכאילו העלה בפני יגאל רעיונות בלתי מעשיים על-מנת למנוע ממנו את ביצוע המעשה. בית המשפט קבע, כי טענות אלה של חגי הועלו לראשונה בעדותו בבית המשפט, והן עומדות בניגוד לאמור בהודעותיו במשטרה. כן ציין כי בעדותו הודה חגי, שלכל הרעיונות היתה לפחות "ממשות מסוימת".

בית המשפט המחוזי קבע, כי מעורבותו של חגי בקשר הפלילי לוותה במעשים ובניסיונות לממש את

הכוונה ולהוציאה לפועל. חגי ערך יחד עם יגאל סיור ליד בתייהם של יצחק רבין ושמעון פרס, במטרה לבחון דרכים ושיטות לפגיעה בהם. חגי הודה, כי הראה ליגאל כתבה בעיתון שעסקה בחנוכת מחלף כפר-שמריהו בידי ראש הממשלה. בית המשפט קבע, כי הצגת העיתון בפני יגאל נועדה להפנות את תשומת-לבו לביקורו של ראש הממשלה ולאפשרות לפגוע בו; ושגם פנייתו של חגי לשלטונות הצבא, בבקשה לקבל נשק מסוג אמ16-, בטענה כוזבת כי הוא מתגורר בשטחים, נעשתה למטרות הקשר. חגי אמנם טען, בחלק מהודעותיו וכן בעדותו, כי ביקש את הנשק להגנה עצמית, אולם בשתיים מהודעותיו נכללה הודאה מפורשת, כי הוא ושני מרעיו חשבו לירות

בראש הממשלה ברובה אמר 16- עם משתיק-קול מטווח רחוק, וכי למטרה זו ניסה להשיג את הנשק משלטונות הצבא. לדבריו אלה נמצא חיזוק גם בהודעותיו של עדני, בהן סיפר כי חגי אמר שהוא אמור לקבל נשק מהצבא. לנוכח דברים אלה קבע בית המשפט המחוזי, ביחס לחגי, "כי כוונתו הפלילית הברורה לקשור קשר לרצח ראש הממשלה, נתגבשה והושלמה הן במלים והן במעשים".

בית המשפט הוסיף וקבע, כי בעובדה שביום הרצח העלה חגי ספקות לעניין סיכויי הצלחתו אין כדי להועיל לו, שכן "המוטיב הברור והמכריע העובר כחוט השני בכל 'הסתייגותיו', כביכול, של חגי ממעשה הרצח של ראש הממשלה - נובע מחששו לגורל אחיו יגאל, וכלל לא מאי-רצון או מהיעדר כוונה מצידו לפגוע בראש הממשלה". בית המשפט גם דחה את טענתו של חגי, כי כל מי ששמע מפי יגאל על כוונתו לרצוח את ראש הממשלה, לרבות עדי ההגנה מרגלית הר-שפי ואבישי רביב, לא התייחסו אליה ברצינות ופטרוה כמעשה משובה. בית המשפט הבחין בין אותם אחרים לבין חגי ועדני; שכן, שני אלה (להבדיל מן האחרים) לא רק שמעו מפי יגאל על כוונותיו והחרישו, אלא גם נטלו חלק פעיל בתיכנון הדרכים והשיטות לביצוע הרצח, ובכך יש משום ראיה לקשירת קשר.

7. בעדותו בבית המשפט ניסה עדני לתת לדברים שמסר בהודעותיו במשטרה פרשנות שונה. הוא הציע להבחין בין "מעשים" לבין "דיון עיוני"; וטען, כי הדברים שאמר היו בגדר תיאוריות לשמן ורעיונות בעלמא. כך, למשל, טען, שאת הרעיון למלכד את מכוניתו של ראש הממשלה העלה רק כדי "להתחבב" על האחים עמיר. בית המשפט המחוזי דחה את כל תירוציו, הסבריו והתפתליותיו של עדני כדחוקים ומגוחכים. בית המשפט המחוזי אמנם התרשם, כי חלקו ומעורבותו של עדני בקשירת הקשר היו פחותים מחלקיהם של יגאל וחגי. עם זאת קבע, כי כוונותיו של עדני בנושא הקשר היו רציניות וברורות. כדברי הכרעת הדין, עדני "היה מעורב בקשר, הסכים למעשה הנפשע, ואף העלה הצעות משלו כיצד לפגוע בראש הממשלה". מחומר הראיות שהונח לפניו העלה בית המשפט, כי עדני נטל חלק פעיל בשיחות ובתיכונים עם יגאל ועם חגי, ולא נותר בגדר מאזין תמים. אף הוא, בדומה לחגי, השתמש בהודעותיו בלשון רבים, "ונוטל על עצמו אחריות מלאה לכוונתו, לתיכונים ולאפשרויות המועלות לביצוע הרצח". גם ממכתב שכתב עדני בתקופת מעצרו, למד בית המשפט אודות כוונתו הפלילית להביא, בדרך כלשהי, למותו של ראש הממשלה רבין. ומכלל הראיות הסיק בית המשפט, כי בלבו של עדני נתגבשה "הכוונה הפלילית המלאה לקשור קשר לרצח ראש הממשלה, ודבריו, שיחותיו והגיגיו יעידו על כך כמאה עדים".

8. עיקר טענתם של חגי ועדני בערעוריהם לפנינו היה כי ההתקשרות ביניהם ולבין יגאל היתה למראית עין בלבד. מן הראיות שהובאו נגדם ניתן לכל היותר להסיק, כי מבחינה אידיאולוגית הזדהו עם הרעיון לרצוח את ראש הממשלה; אך לא הוכח ברמת הוודאות הנדרשת כי למי משניהם היתה המחשבה הפלילית הדרושה

לשיכלול העבירה של קשירת קשר לביצוע הרצח. כן טענו, כי לא היה מקום ליתן להודעותיהם במשטרה משקל כה רב ולדחות את עדויותיהם בבית המשפט, כשאלו לא עלו בקנה אחד עם האמור בהודעות. חגי ועדני טענו, כי כלל לא פעלו לקידומו של הקשר, ואף פעלו לסיכולו. חגי אף חזר על טענותיו, שנדחו בבית המשפט קמא, כי הישהה במעשיו זמן רב את יגאל מלבצע את זממו והעלה רעיונות בלתי-מציאותיים במטרה לסכל את התכנית.

9. דין ערעורו של חגי, על הרשעתו בעבירה של קשירת קשר לביצוע רצח, להידחות. מן הראיות שהביאה התביעה להוכחת אשמתו, בכללן הודאות מפורשות שמסר חגי עצמו במסגרת החקירה, עלה, כי חגי היה שותף פעיל לקשירת הקשר, תחילה בינו לבין יגאל וכעבור זמן בין שניהם לבין עדני. חגי העלה רעיונות, בדבר דרכים אפשריות לביצוע הרצח, ויצא עם יגאל לסיור בסביבת בית-מגוריו של ראש הממשלה במטרה לבדוק אם רעיונותיו ניתנים למימוש. כן פעל חגי לקידום מטרת הקשר גם בדרכים נוספות: בפנייתו לצבא, לציידו ברובה אמ16-, ובהפניית תשומת-לבו של יגאל לכתבה בעיתון אודות טכס חנוכת המחלף בכפר-שמריהו, בו אמור ראש הממשלה להשתתף. על יסוד הראיות שהובאו נגד חגי רשאי היה בית המשפט המחוזי לקבוע, כי בלבו של חגי התגבשה המחשבה הפלילית הנדרשת בעבירת הקשר, וכי פעילותו בשיתוף עם יגאל לקידום מטרת הקשר הונעה על-ידי כוונתם המשותפת לרצוח את ראש הממשלה. בהתייחסו לניסיונו של חגי להניא את יגאל מלבצע את זממו, ביום הרצח, קבע בית המשפט כי חגי פעל כך, לא מתוך רצון לסכל את מימוש מטרת הקשר, אלא מחשש לחייו של יגאל; ואף להערכה זו נמצא לבית המשפט יסוד בראיות. אכן, בעדותו במשפט הציע חגי הסברים שונים למעשיו ולאמירותיו; אלא שבית המשפט דחה הסברים אלה מכול וכול. לא למותר להזכיר, בהקשר זה, כי חרף ניסיונו של חגי לשכנע את בית המשפט, כי במתכוון העלה רעיונות שתוארו על-ידיו כבלתי-מציאותיים, נאלץ אף הוא להודות כי גם בעיניו היתה ברעיונות שהעלה מידה מסוימת של ממשות, ולעתים אף יותר ממידה מסוימת.

10. סניגורו של חגי ביקשנו להורות על שמיעתו מחדש של עד ההגנה אבישי רביב. עד זה נכח בחלק משיחותיהם של יגאל וחגי. בעת מעשה שימש העד כסוכן שב"כ, ואולם בשל תעודת החיסיון שהוצאה לקראת המשפט, נמנעה מן הסניגור האפשרות לחקרו אודות היותו סוכן שב"כ. משנחשפה עובדה זו, טען הסניגור, יש לאפשר לו להשלים את החסר. אם יוברר, כפי שהסניגור צופה, שהעד נמנע מלדווח לשב"כ על כוונותיו של יגאל, ועל תוכן השיחות ששמע בבית עמיר, משמע שלא התרשם כי המדובר בתכנית ממשיית שיש להתייחס אליה ברצינות. כיון שהגנתו של חגי סומכת, בעיקר, על הטענה שדבריו של יגאל אודות כוונתו לרצוח את ראש הממשלה נשמעו לו כבלתי-רציניים, רואה הסניגור טעם להוכיח כי גם על סוכן שב"כ כאבישי רביב עשו דבריו של יגאל רושם בלתי רציני. יתר על כן: הסניגור מעריך, כי אם יורשה לשוב ולחקור את העד רביב, אפשר ויעלה בידו להראות כי העד עצמו התנהג בפרשה כסוכן מדיח, דבר העשוי להשפיע לפחות על מידת עונשו של חגי.

טיעוני הסניגור לא שיכנעונו, כי יש מקום להתיר את העדתו מחדש של עד ההגנה. בית המשפט המחוזי עמד על ההבדל בין עדים (בכללם אבישי רביב), ששמעו את דבריו של יגאל ולא פעלו כדי להניא מכוונותיו, לבין חגי ועדני שלא הסתפקו בהאזנה לדבריו של יגאל אלא התגייסו לשתף עימו פעולה, בתיכונן, בהעלאת רעיונות ובפעילויות נוספות; ושלא כמי ששמעו ושתקו או התעלמו, העלולים לתת את הדין בעבירה של אי-מניעת פשע, מעשיהם של חגי ועדני מעידים עליהם כי השתתפו באורח פוזיטיבי בקשירת קשר. מן הפן הזה, אין בחידוש בדבר היותו של העד אבישי רביב סוכן שב"כ כדי להועיל לחגי. גם בטענה, שמא פעל רביב כסוכן מדיח, אין כדי להוות טעם להתרת ראיות נוספות. הטענה שרביב הדיח את חגי צריכה היתה להישמע, קודם-כול, מפי חגי עצמו. אלא שחגי מעולם לא השמיע טענה זו, ואבישי רביב אף לא נחקר על כך.

11. גם בהרשעתו של עדני בעבירה האמורה לא מצאתי כל יסוד להתערב. בית המשפט המחוזי החליט - וקשה להלום שהיה בידו להגיע להחלטה אחרת - שלא לקבל את הסבריו הבלתי-משכנעים של עדני להודאתו המפורשת במשטרה. בית המשפט המחוזי מצא בחומר הראיות שהונח לפניו בסיס לקביעתו, כי עדני רקם, יחד עם האחים עמיר, את מזימת הקשר לרצוח את ראש הממשלה. בית המשפט קבע, כי עדני נטל חלק פעיל בשיחות ובתיכוננים, ונטל על עצמו אחריות מלאה לכוונות ולאפשרויות שהועלו לביצוע הרצח. בנוסף, ייחס בית המשפט משקל לעובדה שהיה זה עדני אשר העלה את הרעיון לבצע את הרצח באמצעות מילכוד מכוניתו של ראש הממשלה. בערעורו לפנינו חזר עדני על כל הטענות שהעלה בבית המשפט המחוזי. אך העיון בטענותיו לא שיכנע אותי כי בית המשפט המחוזי טעה בקביעת המימצאים העובדתיים או בהסקת המסקנות הנלמדות מהם.

הקשר לפגוע בערבים מתושבי יהודה ושומרון

12. שלושת המערערים הואשמו, במסגרת האישום השלישי, בקשירת קשר לפגוע בערבים לאחר נסיגת צה"ל מן השטחים המוחזקים. במסגרת הקשר, שמלכתחילה נקשר בין יגאל וחגי, תיכננו שני האחים לפגוע באנשי המשטרה הפלשתינאית ולבצע "פיגועי תגמול" בתגובה לפיגועים שיבצעו ערבים נגד מתיישבים יהודים. פיגועי התגמול היו אמורים לכלול מעשי ירי בערבים, הצתת בתים, ניתוק זרם החשמל ליישובים הערביים מהם יצאו מי שפגעו ביהודים, ועוד. ברשות חגי היו אמצעי לחימה, אותם גנב מרשות צה"ל בעת שירותו. יגאל וחגי תיכננו להשתמש באמצעים אלה לביצוע הפיגועים. באמצע שנת 1994, ולשם קידום מטרות הקשר, פנה יגאל לאחד אריק שוורץ, חייל בשירות סדיר, והניע אותו לגנוב מן הצבא אמצעי לחימה שונים ולמוסרם לו ולחגי. שוורץ אכן סיפק ליגאל ולחגי שתי לבנות חבלה, כדורים ואמצעי לחימה נוספים, אך כעבור זמן מה ביקש מהם להחזיר לו את האמצעים שסיפק להם, והם השיבו לו את רובם. חודשים אחדים לאחר קשירת הקשר ביניהם החליטו יגאל וחגי לצרף את עדני לקשר. משסיפרו לו על תכניתם, הסכים עדני להשתתף עימם בביצוע התכנית, ובכך הפך לאחד הקושרים. משניסו יגאל וחגי, בשלב יותר מאוחר, לצרף לקשר אנשים נוספים, התנגד לכך עדני. בחודש ספטמבר 1995 הפקיד עדני בידי יגאל תת-מקלע עוזי, אותו החזיק ברשיון כחוק. סמוך לפני כן

הזמינו יגאל וחגי מחרט בתל אביב צינור מתכת, לצורך הכנת משתיק קול לעוזי. משביקש עדני ליטול את העוזי בחזרה, אמרו לו יגאל וחגי כי ביצעו בנשק מדידות לצורך התאמת משתיק קול, וזאת לשם שימוש עתידי לפגיעה בערבים במסגרת קידום מטרות הקשר. כעבור כשלושה שבועות, לבקשת יגאל וחגי, שב עדני ומסר להם את העוזי שלו ומחסנית כדורים, תוך שידע כי הם זקוקים לנשק לצורך התאמת משתיק הקול. לשם בדיקת איכותו של משתיק הקול, ירו יגאל וחגי בעוזי עם משתיק הקול כעשרה כדורים מן המחסנית שנתן להם עדני. מסקנתם היתה, כי משתיק הקול אינו יעיל דיו. למחרת, כשהחזירו לעדני את העוזי שלו, סיפרו לו אודות הניסוי ותוצאותיו. משתיק הקול נותר ברשותו של חגי, שביצע בו פעולות לשיפור יעילותו.

13. את הרשעתם של שלושת המערערים בעבירה של קשירת קשר ביסס בית המשפט המחוזי על הודאות המערערים בשלב החקירה ועל התמיכה שנמצאה להודאותיהם בראיות נוספות. מבדיקת תוכן ההודאות העלה בית המשפט, כי המערערים זממו להקים, לאחר נסיגת צה"ל מאזור יהודה ושומרון, אירגון מחתרתי שמטרתו לפגוע באנשי המשטרה הפלשתינאית ולבצע "פיגועי תגמול" נגד ערבים, לרבות הצתת בתים, ניתוק זרם החשמל וירי. כך עלה מאמרותיו של יגאל, כי משתיק הקול נועד לשמש לצורך הגשמת "ההתארגנות", תכנית הפגיעה בערבים לאחר נסיגת כוחות צה"ל מהאזור, וכי התכנית היתה, "שכל פעם יורים על מי שעובר ליד הכפר להוריד את המסגד להוריד כמה בתים". חגי סיפר בחקירה, כי הכין ואגר את אמצעי החבלה "כדי להשתמש בהם בעתיד נגד המשטרה הפלשתינאית, לאחר הסכמי אוסלו", בצינו: "אני ואחי יגאל החלטנו לצאת נגד ההסכם הזה, ואז החלטנו לפגוע במשטרה הפלשתינאית". כן מסר, כי בעלי התכנית היו "אני ואחי ודרור... וכוונתנו היתה כמובן בתגובה לפיגועים ירי בערבים או הצתת בתים של ערבים... כמו כן חשבנו גם לנתק את החשמל לאותו ישוב על-ידי להפיל עמוד חשמל שמוליך חשמל לישוב הערבי הזה". חגי ציין במפורש, כי "דרור גם היה שותף ברעיונות אלו". עדני סיפר, כי לבקשת שני האחים מסר להם את העוזי שלו. ממה שיגאל סיפר לו נודע לעדני, כי העוזי נלקח לצורך התאמת משתיק הקול, וכי מדובר על היערכות לקראת נסיגת כוחות צה"ל מהשטחים. בלשוננו של עדני: "אז נצטרך לפעול בנושא לתפוס את הבנאדם בזמן הנכון ולירות בו. אם אפשר להגיע אליו הביתה ולירות בו נלך אליו, נגיד עם חגי ויגאל ונטפל באותו ערבי" ההדגשים הוספו – א' מ'). משביקש יגאל את העוזי בפעם השנייה, שיער עדני שיגאל "צריך את הנשק בשביל המשתיק קול, אבל לא שאלתי אותו כי לא מדברים בטלפון על דברים כאלה".

14. המערערים התגוננו בטענה, כי המדובר היה בשיחות בעלמא ובתיכנוני סרק, שכלל לא היה בכוונתם לממש. כן טענו, כי המדובר בתכנית "עתידינית", שהיתה תלויה בתנאים רבים, ששאלת התקיימותם עשויה להתעורר - אם בכלל - רק בעתיד הרחוק. בית המשפט קמא דחה טענות אלו. בית המשפט קבע, כי אין המדובר בעניין "עתידיני", אלא בתכנית שנקמה על רקע ההתרחשויות האקטואליות: הסכמי אוסלו נחתמו; המשטרה הפלשתינאית כבר הוקמה; נסיגת צה"ל מאזור יהודה ושומרון התממשה בחלקה; ופגיעות של ערבים

ביהודים, אף הן אינן תופעה עתידנית. מכאן המשיך בית המשפט והסיק, כי דיבוריהם ומעשיהם של המערערים "בעת קשירת הקשר לפגוע בערבים תושבי השטחים, היו רציניים ומעשיים בהחלט, עד כדי גיבוש הכוונה הפלילית המלאה הנדרשת בעבירה זו".

בעדויותיהם בבית המשפט העלו המערערים גירסה חדשה, על-פיה התכוונו להקים "אירגון חוקי", או להצטרף לאירגון שכזה, אם וכאשר יוקם על-ידי הרשויות המוסמכות לאחר יציאת צה"ל מהאזור. גירסה זו סתרה בעליל את הודאותיהם של המערערים בשלב החקירה, ובית המשפט המחוזי קבע כי הגירסה החדשה נבדטה על-ידי המערערים לצורך הגנתם במשפט. מה גם שמן העדויות של המערערים לא ניתן היה להתרשם מ"חוקיות" האירגון, שמטרתו העיקרית היתה ביצוע מעשי תגמול ונטילת החוק לידיים. כך, למשל, תיאר יגאל בעדותו כיצד הוא רואה את פעולת חברי האירגון: "עושים פעולות, מורידים להם עמודי חשמל, פעולות שיגרמו להם להפסיק, סנקציות, לא יודע אם להצית בתים, אלא שדות שלהם ודברים שחשובים להם" ובנוסף "להצית שדות, לפגוע בעמודי חשמל. כן, גם לירות במי שירה עלי, כלומר בערבים". גם על כוונתו הפלילית של חגי למד בית המשפט המחוזי מעדותו לפניו, בה שטח חגי את משנתו, ולפיה אסור "סתם להרוג אנשים בלי קשר" אלא "לתת מכה כואבת למקום ממנו באה המכה. אם מקבוצת בתים זורקים עליך אבנים - פוגעים באותם בתים".

15. בנוסף לאמור בהודאותיהם של המערערים הוצגו בפני בית המשפט המחוזי ראיות אובייקטיביות לעניין התגבשותה בקרב המערערים של הכוונה הפלילית לקשירת הקשר, הן במלים והן במעשים. בית המשפט קבע, כי הראיות שהוצגו לפניו מעידות, כי למערערים היתה "כוונה ממשית ומפורשת" אותה התכוונו להוציא לפועל. חיזוק למסקנה זו נמצא גם בכך, שאנשים ששמעו מפי יגאל על ההתארגנות התרשמו מרצינות ומחומרת כוונותיו. כך, למשל, הוברר מפי העדה מרגלית הר-שפי, כי יגאל פנה אליה בהצעה להקים מחתרת. העדה הבינה, כי המדובר במחתרת רצינית. לנוכח "דעותיו הקיצוניות" של יגאל חששה, כי ינקוט ב"דברים אלימים", ובשל חשש זה סירבה להצעתו. גם העד מיכאל אפשטיין, שאף אליו פנה יגאל בהצעה להצטרף לאירגון אותו התכוון להקים, הבין כי המטרה היא "התארגנות והתכוננות לקראת יציאת צה"ל מיש"ע; תפיסת מקומות שצה"ל ינטוש; הפגנת נוכחות בדרכים ובצירים; פגיעה בערבים והרתעתם". גם בעדותו של שורץ, החייל שסיפק לאחים עמיר אמצעי לחימה, נמצא חיזוק להוכחת כוונת המערערים. שורץ הודה כי מסר לאחים עמיר את אמצעי הלחימה, אך סבר שמדובר "בכל מיני ניסויים בפירוטכניקה". מששב יגאל וביקש ממנו להשיג אמצעי לחימה נוספים, חשד שורץ שמא דבר-מה אינו כשורה, וביקש - וקיבל - בחזרה את אמצעי הלחימה שמסר. בעדותו הסביר שורץ, כי יגאל מסר לו ש"הולך להיות פה בלגן בשטחים". שורץ הבין זאת כאמירה פוליטית, ואז התעורר חשדו: "אמירה פוליטית בצד בקשה של אמל"ח - זה הדליק אצלי נורה אדומה".

ראיה נוספת להוכחת מטרות הקשר הפלילי, שקשרו ביניהם המערערים, נמצאה לבית המשפט המחוזי בפרשת משתיק הקול: הזמנת חלקיו מידי חרט; התאמתו והתקנתו על גבי העוזי של עדני; וביצוע ניסויים בירי בעזרת העוזי עם המשתיק. כל אלה העידו על כוונתם של המערערים להוציא לפועל את תכניתם לפגוע בערבים. מהתנהגות עדני בפרשה זו, ובעיקר ממסירת העוזי שלו בשנית לאחים עמיר בידיעה שהנשק דרוש להם לצורך התאמת משתיק בקול, הסיק בית המשפט אודות הסכמתו של עדני להשתתף בקידום מטרות הקשר. כך גם עלה מהתנגדותו לצירופם לקשר של אנשים נוספים.

16. משמצא בית המשפט המחוזי, כי הוכחה כוונתם הפלילית של המערערים לקשור קשר לפגיעה בערבים בשטחים לאחר נסיגת כוחות צה"ל, פנה לבחון אם התקיימו יתר היסודות של עבירת קשירת קשר. המערערים טענו, כי לא ניתן להרשיעם בעבירה של קשירת קשר לפי סעיף 499 לחוק העונשין, שכן התביעה לא הוכיחה בבית המשפט שהעבירות נשוא הקשר מהוות "עבירה גם לפי דיני אותו מקום", לאמור, כי הן עבירות גם על-פי הדין הנהוג באזור יהודה ושומרון. בדחותו טענה זו קבע בית המשפט, כי המעשים נשוא הקשר מהווים עבירות למיצער גם על-פי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, שעל-פי הידוע לבית המשפט לא בוטלו עם כניסת צה"ל לאזור יהודה ושומרון, ולפיכך מוסיפות הן לעמוד בתוקפן באזור. עוד קבע בית המשפט, כי המעשים נשוא הקשר, אותם תיכננו המערערים לבצע באזור, מהווים עבירות גם לפי הצו בדבר הוראות ביטחון, שהוצא על-ידי מפקד כוחות צה"ל באזור. ככלל, הסביר בית המשפט, הוכחת תוכנו של "דין זר" טעונה הצגת חוות-דעת של מומחה. אלא שבמקרה דנן אין המדובר בדינה של "מדינה אחרת" במובן הרגיל, אלא בדין הנהוג באזור המוחזק על-ידי צה"ל, כשהסמכות לחוקק דין זה אינה בידי גופים חיצוניים אלא בידי אורגנים של המדינה הפועלים באזור כרשות מחוקקת, על-פי הסמכויות המוקנות להם במשפט הבינלאומי, בשמה ובשליחותה של המדינה. ובכגון דא, אין בית המשפט כפוף לכללי ההוכחה הרגילים של הדין הזר, ובידו לעמוד על תוכנו של הדין גם בכוחות עצמו.

17. בערעוריהם על הרשעתם בקשירת קשר, בגדר האישום השלישי, חזרו המערערים על כל הטענות שהעלו לפני בית המשפט קמא. עיינתי בטענותיהם ולא מצאתי מקום להתערב בקביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי ובצדקת מסקנתו כי לשלושת המערערים אכן היתה המחשבה הפלילית הנדרשת לקשירת הקשר. גם ניתוח המשפטי של בית המשפט המחוזי, לעניין הוכחת הדין הזר החל באזור, מקובל עליי. אכן נכון הדבר, כי הדרך המקובלת להוכחת תוכנו של דין זר בבית המשפט היא הגשת חוות-דעתו של מומחה לדין הזר; ומכאן שחוות-דעתו של מומחה כאמור, אמנם נדרשת לתביעה במשפט שעניינו עבירה שנעברה (או האמורה להתבצע) בתחומה של מדינה אחרת (בג"ץ 4562/94 אבו-דקה נ' בית המשפט הצבאי בלוד, פ"ד מח(4) 742, 748). אך סבורני, שלעניין הקביעה בדבר תחולת תקנות ההגנה (שעת חירום) ובדבר תחולת הצו בדבר הוראות ביטחון באזור יהודה ושומרון, רשאי היה בית המשפט להיבנות גם ממקורות הדין במישרין. כך, למשל,

לעניין תחולתן באזור של תקנות ההגנה (שעת חירום) יכול בית המשפט להיבנות גם מפסיקתו של בית-משפט זה (ראו בג"ץ 698/80 קוואסמה נ' שר הבטחון, פ"ד לה(1) 617, ובג"ץ 358/88 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' אלוף פיקוד המרכז, פ"ד מג(2) 529). לא למותר להזכיר, כי פיגועי הטרור אותם קשרו המערערים לבצע באזור מסווגים כעבירות חמורות בכל המדינות ומשפטי העמים. אף אם אין בכך כדי להקים חזקה, או להקנות לבית המשפט ידיעה שיפוטית, בדבר הגדרתם כעבירות פליליות בכל אתר ואתר, יש בכך כדי להצדיק הקלה ניכרת בדבר דרכי בירור הדין החל עליהם.

עבירות בנשק

18. במהלך שירותו הצבאי, בשנים 1986 עד 1989, גנב חגי מצה"ל אמצעי לחימה שונים; בהם רימונים ולבנות חבלה אחדות. חלק מהציוד שגנב החזיר חגי לצבא לקראת שחרורו, אך את החלק הנותר החביא בעליית הגג בבית משפחתו. בסוף שנת 1993 התחיל חגי לייצר ולהרכיב אמצעי לחימה שונים, בהם מנגנוני השהייה ורימוני-יד מאולתרים. בשנת 1995 ביצע חגי שינויים בכ-70 כדורים בקוטר 9 מ"מ. הוא קדח חור בכיפת הקליע של כל כדור והכניס לתוכה גולת מתכת. זאת, כדבריו, עשה במטרה לייעל את דיוק פגיעת הכדורים. בחלק מהכדורים אותם שינה עשה חגי שימוש לצורכי מיטווח ולניסויים, וחלק מן הכדורים שנתרו ברשותו מסר ליגאל. לאחר רצח ראש הממשלה נערכו חיפושים בבית משפחת עמיר, וכן בקרוואן באריאל, ששימש את חגי בעת לימודיו במכללה בעיר. בחיפושים אלה נמצא מאגר של נשק וחומרי חבלה אחרים, ובהם כדורים שעברו שינוי כמתואר לעיל, רימוני-יד בשלבי הכנה שונים, לבנות חבלה, חומר נפץ, נפצים וחזיזים. בגין פעולות אלה הואשם חגי - במסגרת האישום השני - בהחזקת ובנשיאת נשק שלא כדין, בייצור נשק ובמסירת נשק לאחר. בשל מעשיהם בנושא התקנת משתיק הקול בעוזי שקיבלו מעדני הואשמו יגאל וחגי, בגדר האישום השלישי, בעבירות נוספות של החזקת נשק, נשיאת נשק וייצור נשק, ואילו עדני הואשם במסירת חזקה בנשק.

19. דבר הימצאותם של אמצעי הלחימה בבית משפחת עמיר, ודבר הוצאתם של אמצעים אלה על-ידי חגי מרשות הצבא, אינם שנויים במחלוקת. בשלב החקירה הודה חגי, בלשון מפורשת, כי הוציא את אמצעי הלחימה מצה"ל והחזיקם ברשותו שלא כדין. כן הודה בהרכבת מנגנוני השהייה ורימוני-יד מאולתרים. בשלב המשפט התגונן חגי בטענה, כי החזיק באמצעי הלחימה כתחביב בלבד, ולא במטרה להשתמש בהם. אלא שבדחותו טיעון זה קבע בית המשפט קמא, כי נטילת אמצעי הלחימה מרשות הצבא וההחזקה בהם - ללא קשר לכוונותיו של חגי בעשותו כן - מהווים עבירות מובהקות של החזקת ונשיאת נשק שלא על-פי היתר כדין.

20. חגי שוב אינו חולק על צדקת הרשעתו בעבירות אלו. גם העבירות של החזקת ונשיאת נשק, שיוחסו ליגאל ולחגי בגדר האישום השלישי, וכן העבירה של מסירת חזקה בנשק שיוחסה לעדני באישום האמור, אינן מעוררות עוד כל מחלוקת. השאלה היחידה שהועמדה לבירור, על-ידי סניגוריהם של יגאל וחגי, נוגעת לצדקת

הרשעתם של חגי (בגדר האישומים השני והשלישי) ושל יגאל (בגדר האישום השלישי) בעבירות של ייצור נשק.

21. חגי הודה, בהודעותיו ובעדותו, כי עשה שינויים בכדורי 70- כדורי 9 מ"מ, במטרה לייעל את דיוק הפגיעה בעת השימוש בכדורים אלה. יגאל, שקיבל מחגי חלק מן הכדורים הללו, טען אחדים מהם באקדחו בליל הרצח. לחגי לא יוחסו ידיעה או כוונה, בגין השימוש שעשה יגאל בכדורים מסוג זה לירי בראש הממשלה. אולם, כאמור, בגין השינויים בכדורים האשימה התביעה את חגי בעבירה של ייצור נשק. עבירה נוספת של ייצור נשק יוחסה, כאמור, ליגאל ולחגי, בגין מעשיהם בפרשת הזמנתו והתקנתו של משתיק הקול בתמ"ק העוזי שנמסר להם על-ידי עדני.

בבית המשפט המחוזי טענו הסניגורים, כי השינוי שהכניס חגי בכדורי 9 מ"מ, והפעולות שעשו יגאל וחגי בפרשת משתיק הקול, אינם מהווים עבירה של ייצור נשק, כמשמעו בסעיף 144(ב2) לחוק העונשין. לטענת הסניגור, רק התקנתו של נשק חדש, בחינת "יש מאין", עשויה להיחשב כייצור נשק; בעוד ששינוי בנשק, או בתחמושת, איננו בגדר ייצור של נשק. בדחותו את טענת הסניגורים קבע בית המשפט המחוזי, כי פרשנותם סותרת את התכלית החקיקתית שביסוד סעיף 144(ב2) האמור. בית המשפט אימץ את חוות-דעתו של מומחה המשטרה, רב-פקד ברנרד שכטר, כי בעוד שטיפול בקליע עצמו (כגון, חיתוך בגוף הקליע) הינו רק בגדר שינוי, הרי שהוספת דבר-מה לקליע, כדוגמת גולת המתכת שהוסיף חגי, הופכת את הפעולה לייצור נשק. כן קבע בית המשפט, כי המונח "ייצור", עליו סומכת הגדרת העבירה לפי סעיף 144(ב2), כולל פעולות של עשייה, הרכבה והתקנה בחפצים קיימים, בעוד שאילו התכוון המחוקק לבריאתו של נשק חדש, חזקה שהיה משתמש במונח "ייצור". מטעמים אלה קבע בית המשפט כי בשינוי הכדורים ובהתקנת משתיק הקול יש משום ייצור נשק.

22. בערעוריהם של חגי ויגאל חזרו סניגוריהם על טיעוניהם. לגישתם, שגה בית המשפט קמא משלא הבחין בין שינוי נשק לבין ייצורו, שכן הוספת גולה לקליע אך שיפחה תכונות מסוימות של הכדור ולא שינתה את אופיו הכללי, והוא הדין בהתקנת משתיק קול לעוזי. כן טענו הסניגורים, כי בהיעדר הגדרה ברורה ל"ייצור", היה על בית המשפט לאמץ את הפרשנות המקילה עם המערערים ולקבוע כי הפעולות שעשה חגי בקליעים, ושנעשו במשתיק הקול, היו בגדר שינוי של נשק ולא בגדר ייצורו.

בטיעון זה אין כל ממש. גם אלמלא ההבחנה המוצדקת, בין המשמעות הלשונית של "ייצור" לבין המשמעות הלשונית של "ייצור", לא הייתי רואה יסוד להתערב בהכרעת בית המשפט המחוזי, כי בהחדרת גולות מתכת לתוך קליעי הכדורים, ובהתקנת משתיק קול על כלי יריה, יש משום ייצור נשק. להוספת הגולות לקליעים היתה מטרה ברורה, והיא - כדברי חגי עצמו - לייעל את דיוק הפגיעה בעת השימוש בכדורים. לדידי לא יכול

להיות ספק, כי ביצוע שינוי בנשק קיים, המתבטא בהוספת מרכיב נוסף והמשפיע על סגולותיו של הנשק כפי שהיו לפני השינוי, מהווה ייצור של נשק. ועל כך שהתקנת משתיק קול על כלי יריה משפיעה על התאמתו של הנשק לשימושים מוגדרים (לרוב בעלי אופי פלילי) אין צורך להכביר מלים. פרשנות זאת מתחייבת, בעליל, מתכלית האיסור, הניצב ביסוד העבירה של ייצור נשק. והמסקנה העולה מכל האמור היא, כי גם דין הערעורים על ההרשעה בעבירות בנשק להידחות.

הערעורים על גזר הדין

23. המדינה מערערת לפנינו על קולת עונשיהם של יגאל וחגי. אני סבור, כי ערעור המדינה בדין יסודו. חגי קשר עם אחיו, יגאל, לרצוח את ראש הממשלה והשתתף בצירופו של עדני לחברת הקושרים. כן קשר עימו, ועם עדני, לבצע פיגועי טרור כלפי האוכלוסיה הערבית ביהודה ושומרון. במהלך חודשים רבים פעל חגי, לצידו של יגאל, לקידום ביצועה של המזימה השטנית לרצוח את ראש הממשלה. מעורבותו בפעילות זו התבטאה לא רק בהעלאת רעיונות ובהשתתפות בדיונים אודות השיטות והאמצעים בהם יפגעו בראש הממשלה. חגי לקח חלק גם במעשי הכנה מובהקים לקראת ביצוע הפשע המחריד; כמו הסיוע לבדיקת אפשרויות הפגיעה ודרכי המילוט, בסביבת ביתו של ראש הממשלה, וכמו ניסיונותיו החוזרים ונשנים לקבל מן הצבא (באמתלת כזב) רובה מסוג אמ16-. בהפנותו את תשומת-לבו של יגאל לטקס חנוכת מחלף הכביש בכפר-שמריהו, עודד חגי את יגאל לשקול פגיעה בראש הממשלה באירוע זה. בנוסף הורשע חגי בהחזקת כמות ניכרת מאוד של אמצעי לחימה אותם גנב מצה"ל ובשתי עבירות חמורות של ייצור נשק. יצוין שבהחזרת גולות מתכת לתוך כיפת הקליע של כ70- כדורים פעל חגי לייעול הפגיעה בכדורים אלה, בעוד שבהתקנת משתיק קול לעוזי של עדני חתר להכשיר נשק זה לביצוע פשעים חמורים. בעונש של שתיים-עשרה שנות מאסר, שהוטל על חגי, אין משום מתן ביטוי עונשי הולם לריבוי הפשעים ולנסיבות המחמירות בהן בוצעו. כן אין בו משום הרתעה מספקת מפני ביצוע מעשים דומים, שסכנתם לשלום המדינה ולביטחון הציבור היא גלויה וברורה. יש אפוא לקבל את ערעור המדינה על קולת עונשו של חגי. העונש הראוי בעיני לחגי הוא מאסר לתקופה כוללת של שמונה-עשרה שנים לפחות, אך לנוכח מידתנו הרגילה, שלא למצות עם עבריין בשלב הערעור את מלוא חומרת הדין, הייתי מעמיד את מאסרו על תקופה כוללת של שש-עשרה שנים.

24. על יסוד אותם שיקולים מוצא אני מקום להתערב גם בעונשו של יגאל. על פשעיו העיקריים נתן יגאל את הדין במשפטו הראשון, ועתה הוא מרצה עונש מאסר עולם על הרשעתו ברצח ראש הממשלה וכן עונש של שש שנים מאסר במצטבר בשל הרשעתו בפציעת המאבטח של ראש הממשלה. עבירותיו הנוספות, בהן הורשע במשפט זה, אינן כוללות את חלקו בקשר לרצח ראש הממשלה. אך חלקו בייזום הקשר לביצוע פיגועי טרור כלפי האוכלוסיה הערבית ביהודה ושומרון היה גדול לאין ערוך מחלקו של חגי. גם חלקו בפרשת התקנת משתיק קול בתמ"ק העוזי של עדני היה גדול מחלקו של חגי. העונש של חמש שנות מאסר, שהושת על יגאל על

העבירות בהן הורשע בתיק זה, אינו מבטא במידה מספקת את חומרת המעשים ואף אינו עומד ביחס מתאים לעונש שיש לגזור על חגי ולעונש שנגזר על עדני. לאחר שקילת כלל הנסיבות - בכללן תקופת המאסר הכוללת שיהיה על יגאל לרצות בגין כל פשעיו - נראה לי נכון להעמיד את עונשו על שמונה שנות מאסר, שתצטברנה לעונשי המאסר אותם הוא מרצה.

25. לפנינו ערעור מטעם עדני על חומרת עונשו. בערעור זה אין מאומה. העונש שנגזר על עדני - שבע שנות מאסר - רחוק מלהיות עונש חמור ולא מצאתי שמץ טעם היכול להצדיק התערבות בו.

26. התוצאה הינה אפוא, כי יש לדחות מכול וכול את ערעוריהם של יגאל עמיר, חגי עמיר ודרור עדני, ולקבל את ערעור המדינה על קולת עונשיהם של יגאל עמיר וחגי עמיר. עונש המאסר המוטל על יגאל עמיר יוחמר לתקופה בת שמונה שנים (תחת חמש שנים שנגזרו עליו בבית המשפט המחוזי), והוא ירצה עונש זה במצטבר לעונשי המאסר אותם הוא מרצה לפי גזר הדין במשפטו הראשון. עונש המאסר המוטל על חגי עמיר יוחמר לתקופה בת שש-עשרה שנים (תחת שתיים-עשרה שנים שנגזרו עליו בבית המשפט המחוזי).

שׁוֹפֵט

השופט י' קדמי

כללי

אנכי מצטרף לפסק דינו של חברי, השופט מצא. עם זאת, מבקש אני להוסיף מספר הערות, להארכת עמדתי בסוגית הוכחתה של תחיקת הבטחון באיזור יהודה ושומרון ובשאלת פרשנותו של "ייצור" לענין של עבירות בנשק שיוחסו למערערים.

2. הוכחתה של תחיקת בטחון

אכן, עבירת הקשר המיוחסת לשלושת המערערים באישום השלישי, כוללת בין יסודותיה את הדין החל באיזור יהודה ושומרון; ולכאורה, המדובר ב"דין זר", שהתביעה לא הביאה כל ראיות להוכחתו בדרך וברמה הנדרשות בהליך פלילי.

מקובלת עלי בהקשר זה, הגישה שבאה לכלל ביטוי בפסק דינו של חברי, לפיה: לענין הוכחתה דין תחיקת הבטחון באיזור, כדין חקיקה ישראלית שאינה צריכה ראייה. ה"מחוקק" באיזור, הינו זרוע של הרשות המבצעת הישראלית; והיותו "ממלא מקום" של ה"ריבון" באיזור, אינה נוטלת ממעשי החקיקה שלו את "אופיים" הישראלי, כפי שאינה משחררת אותו - כזרוע של הרשות המבצעת הישראלית - מכפיפותו לבקורת בג"ץ. אכן, תחיקת הבטחון באיזור, אינה חלק של החקיקה הישראלית הפנימית; ואין היא מהווה "דין" כמשמעותו בפקודת הפרשנות ובחוק הפרשנות. ברם, בהתחשב במעמדו כפול הפנים של המחוקק באיזור - ישראלי מצד אחד ומקומי מצד שני - רשאים בתי המשפט שלנו להתייחס אל תחיקת הבטחון, כאילו היתה חקיקת משנה פנימית - המחייבת באיזור בלבד - ככל שמדובר בהוכחתה.

במצב דברים זה, אין צורך בהוכחת הצו בדבר הוראות בטחון, החל באיזור יהודה ושומרון; ודי בכך שהמדובר בקשירת קשר על מנת לבצע באיזור מעשים העומדים בניגוד להוראותיו של הצו האמור, כדי לבסס הרשעה בעבירת הקשר שיוחסה למערערים.

כן מקובלת עלי עמדתו העקרונית של חברי, לפיה "מן המפורסמות" הוא, שמעשי טרור הזורעים הרס, חורבן ופגיעה בחיים ובגוף מהווים מעשי עבירה בכל מדינה בעולם, שלא הוציאה את עצמה מקהילת האומות בנות התרבות. גם מטעם זה, לא היתה התביעה חייבת בהבאת ראיות על מנת להוכיח כי ה"דין" החל באיזור יהודה ושומרון אוסר על עשיית מעשים כאמור.

3. פרשנותו של הדיבור "ייצור", בעבירות הנשק

לענין העבירות של "ייצור" נשק, מקובלת עלי הגישה האומרת: כי "שינוי" של פריט המהווה נשק אינו הופך "ייצור נשק", אלא אם כן תוצאתו היא פריט "אחר", השונה מהותית מזה שהיה קודם ל"שינוי"; כאשר תוצאה אחרת המדברת אך "בהתאמה" או ב"שיפור" אינה "ייצור".

הקליעים נושא השינוי - הפכו בעקבות השינוי ל"קליעים אחרים", שונים מהותית מאלה שהיו קודם לשינוי; ואילו "חריטת" משתיק הקול בוודאי מהווה "ייצור", שהרי שבאמצעותה הפך חומר גולמי ל"אביזר".

ש ו פ ט

-
השופט ח' אריאל:

אני מסכים לפסק-דין של חברי הנכבד השופט א' מצא באשר לדחיית ערעורים של יגאל עמיר, חגי עמיר ודרור עדני, אולם ברצוני לומר מספר מילים באשר להוכחת העבירה של קשירת הקשר לביצוע הפשע בפגיעה בתושבי השטחים ובאנשי המשטרה הפלשתינאית.

באשר לערעור המדינה לעניין קולת העונש שהושת על יגאל עמיר ועל חגי עמיר, אני מסכים שיש לקבלו, אך לדעתי יש להחמיר בעונשם הרבה יותר מאשר מציע חברי הנכבד השופט מצא.

2. העבירה של קשירת הקשר לפגוע בשטחים, היא עבירה על פי סעיף 499(א)(1):

"499(א). הקושר קשר עם אדם לעשות פשע או עוון, או לעשות במקום שמחוץ לישראל מעשה שהיה פשע או עוון אילו נעשה בישראל והוא עבירה גם לפי דיני אותו מקום, דינו:

(1) אם העבירה היא פשע - מאסר שבע שנים או ... (ההדגשה לא במקור).

באשר לטענה כי לא הוכח שהעבירה היא גם עבירה "לפי דיני אותו מקום...", היינו בשטחים, הביא חברי הנכבד השופט מצא (בסעיף 17 לפסק-דין), מספר הלכות לעניין העמדה כי לגבי אזור יהודה ושומרון, ניתן להיבנות גם ממקורות הדין במישרין וגם מפסקי-דין שניתנו על-ידי בית משפט זה.

השופט מצא מציין גם כי האמור הוא בעבירות חמורות בקרב כל המדינות והעמים, אך הוא מוסיף:

"אף אם אין בכך כדי להקים חזקה, או להקנות לבית המשפט ידיעה שיפוטית, בדבר הגדרתם בעבירות פליליות בכל אתר ואתר, יש בכך כדי להצדיק הקלה ניכרת בדבר בירור הדין החל עליהם".

אני סבור כי יש לראות גם ידיעה שיפוטית וגם חזקה בכך שהעבירות עליהן מדובר בקשר להרוג, לאבד ולהשחית בשטחים, הן עבירות בדיני המקום, היינו בשטחים (או בכל מקום אחר).

כדי שאפשר יהא להרשיע באותה עבירה יש להראות שמדובר בעבירה שהיא גם עבירה לפי דיני המקום. המדובר בעניין הוכחתי בלבד ולא בעניין מהותי (ראו אף כי במקרה שונה לחלוטין את ע"א 402/76 בוריס אזרניקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד לא(1) 270, במיוחד בעמ' 272 סעיף 4).

מדובר במקרה שלפנינו בעבירות שהן עבירות בכל מקום בעולם, היינו עבירות של פגיעה בנפש

וברכוש.

מעשים אלה אסורים בכל אתר שהוא. היש מקום המתיר לאחרים לפגוע בנפש אנשי אותו מקום וברכושם?! - משאין הדבר כך, מדוע אין אנו יכולים לומר שהמדובר הוא בידיעה שיפוטית או בחזקה, אפילו מוחלטת?! אם יש צורך ניתן גם להיעזר בהצהרה של האו"ם על זכויות האדם ואף בהשוואה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אצלנו.

הצורך בהוכחה ממשית שהמדובר בעבירה גם לפי דיני אותו מקום, טובה ודרושה לעבירות יחסיות הקשורות במדינה זו או אחרת, כגון עבירות כלכליות, עבירות מטבע, עבירות מס וכיוצא בזה, אך לא בעבירות שאנו דנים בהן.

מסקנתי היא, איפוא, כי אין כל צורך להיעזר בראיה כלשהי או באסמכתא כלשהי וניתן להסתפק בידיעה השיפוטית ובחזקה כדי לקבוע כי המעשים שהמערערים רצו לבצע היא עבירה גם לפי "דיני אותו המקום", היינו בשטחים האמורים.

צאו וראו: אם לא היו אותן אסמכתאות שחברי הנכבד השופט מצא הביא - האם היינו אומרים שלא הוכח שמדובר גם בעבירה בשטחים והיינו מזכים את המערערים מאותה עבירה!?

3. לעניין העונש.

לא אוסיף דברים על דברי חברי בדבר המעשים הנתעבים והנפשעים שבהם הואשמו יגאל וחגי עמיר. לגבי יגאל עמיר, המדובר באותה קשירת קשר לבצוע פשעים בשטחים, בהחזקת נשק ובנשיאתו שלא כדין ובייצור נשק שלא כדין. לגבי חגי מדובר בעבירות הנ"ל וכן גם במסירת נשק שלא כדין ובעיקר בקשירת קשר לרציחתו של יצחק רבין ז"ל.

העונשים שכבר הוטלו בעבר על יגאל עמיר בגין המעשה השפל של רציחת יצחק רבין ז"ל ופגיעה במאבטחו, אינם צריכים להיות מובאים בחשבון להקלה בעונשו אלא דווקא להחמרה.

לגבי שני המערערים, יש להחמיר החמרה משמעותית בעונשם.

יש מקרים (ראו בין היתר ע"פ 10/86 זגל נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(2) 769; ע"פ 156/80 כוכבי נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(4) 744; ע"פ 1399/91 ליבוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(1) 177), שעל בית המשפט

לשקול לנקוט במידת הרחמים. לעומת זאת במקרים אחרים, כמו במקרה שלפנינו, מידת הרחמים, אם תופעל, יש בה משום עיוות. המידה הנכונה כאן, היא דווקא בהחמרה ובקשיחות. מדובר בין היתר בעבירת קשר שיכלה לגרום לאבידות רבות בנפש ואולי אף להצתת סכסוך אזורי רבתי, עם קורבנות ותוצאות אשר לא ניתן אף לשערן.

לדעתי יש להטיל על יגאל עמיר עונש מצטבר, בשל העבירות בתיק שלפנינו, של 12 שנות מאסר ועל חגי עמיר עונש של 20 שנות מאסר מצטבר; וגם בכך עוד לא מיצינו את הדין.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' מצא.

ניתן היום, יז' באלול תשנ"ט (29.8.99).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
F01.96080190